

5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Bibliyoterapinin Kişiler Arası Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Investigation of the Effect of Bibliotherapy on Interpersonal Problem Solving Skills in 5-6 Years Old Children

Feyza Nur UYAR¹, Havise GÜLEÇ²

¹Öğr. Gör., Beykent Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu
feyzauiyar@beykent.edu.tr; ORCID: 0000-0003-1921-5979

²Prof.Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü
havisegulec@yahoo.com; ORCID: 0000-0001-7039-2220

Geliş Tarihi: 4 Haziran 2021

Kabul Tarihi: 13 Eylül 2021

ÖZ

Bu araştırmada, 5-6 yaş grubu çocuklarda bibliyoterapinin (iyileştiren hikâyelerin) kişiler arası problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ön test-son test, deney-kontrol gruplu 2x2'lik yarı deneysel bir desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2018-2019 eğitim öğretim yılında, İstanbul ilinin bir ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilköğretim okulu bünyesindeki dört anasınıfında eğitim gören 41 çocuktan oluşmaktadır. Araştırma çalışma grubunun 40 katılımcısına deney uygulanabilmiştir. Araştırmada kullanılan 'Okul Öncesi Kişiler Arası Problem Çözme Testinin' izinleri ve testin eğitimi araştırmaya başlamadan önce alınmıştır. Okul Öncesi Kişiler Arası Problem Çözme Testi iç tutarlılık kat sayısı 0.76 olarak bulunmuştur. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılarak frekans ve yüzde dağılımları değerleri verilmiştir. Araştırma hipotezlerinin istatistiksel analizinde iki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi kullanılmıştır. Grup içerisindeki karşılaştırmalar eşleşmiş grup t-testi ile analiz edilmiştir. Yarı deneysel çalışmanın ön testine katılan toplam 41 çocuğun; %48,78'i (n=20) kız, %51,22'si (n=21) erkektir. Katılımcıların %29,27'si (n=12) 6 yaş, %70,73'ü (n=29) 5 yaş grubudur. Katılımcıların , %51,22'sinin; %47,62'si kız, %52,38'i erkek olarak kontrol gurubuna alınmış ve %48,78'i; %45'kız ve %55'i erkek olarak deney gurubuna alınmıştır. Katılımcıların bibliyoterapi eğitimi aldıktan sonra Okul Öncesi Kişiler Arası Problem Çözme Testine verdiği cevaplarda anlamlı bir fark belirlenmiştir. Araştırma bulgularının analizi sonucunda bibliyoterapinin çocukların kişiler arası problem çözme becerilerinde olumlu yönde değişiklikte etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bibliyoterapi, kişiler arası problem çözme, okul öncesi dönem

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the effect of bibliotherapy (healing stories) interpersonal problem-solving skills in 5-6 year old children. In the research, pretest-posttest, a 2x2 experimental pattern with an experimental-control group were used. The study group of the research consists of 41 children studying in four kindergartens within a primary school affiliated to MEB in a district of Istanbul province in the 2018-2019 academic years. 40 participants of the population were able to experiment. The 'Preschool Interpersonal Problem Solving Test' permissions used in the research and the training of the test were obtained before starting the research. The internal Preschool Interpersonal Problem Solving Test coefficient used in the study was found to be 0.76. Frequency and percentage distribution values were given by using SPSS 22.0 package program in the analysis of the data. In the statistical analysis of the research hypotheses, t-test was used to compare quantitative continuous data between two independent groups. Comparisons within the group were analyzed by paired group t-test. A total of 41 students who participated in the pre-test of the experimental study; 48.78% (n = 20) are girls and 51.22% (n = 21) are boys. 29.27% (n = 12) of the participants are 6 years old and 70.73% (n = 29) of them are 5 years old. 51.22% of the participants; 47.62% of girls, and 52.38% of boys taken to the control group and 48.78% of the participants; 45% of girls and 55% of boys were included in the experimental group. A significant difference was determined in the responses of the participants to the Preschool Interpersonal Problem Solving Test after receiving bibliotherapy training. As a result of the analysis of the research findings, it was concluded that bibliotherapy was effective in positively changing the interpersonal problem-solving skills of children.

Keywords: Bibliotherapy, interpersonal problem solving

GİRİŞ

Okul öncesi dönem çocuğun kişiliğinin oluşumunda, temel bilgi, beceri alışkanlık, tutumların kazanılması ve geliştirilmesi bakımından en önemli yılları kapsamaktadır. Bu dönemde çocuğa farklı uygulamalarla verilebilecek temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar kısaca davranış örnekleri onların kişilik gelişimini ve ileriki yaşamını kalıcı nitelikte etkileyebilecektir (Başal, 2005)

Okul öncesi dönem çocukları aile ortamından farklı bir ortam olarak toplum ile tanışma sürecine girdikleri için çevredeki insanlarla karşılaştıklarında bazı değişiklikler yaşamaktadırlar. Bu değişiklik kimi zaman çocuklar için problem haline gelebilmektedir. Çocuklar bu sorunlara bazı zamanlarda olumlu çözüm yolları bulurken, bazı durumlarda ise olumsuz-yıkıcı çözüm yolları bulabilmektedirler. Çocukların bu problemleri çözerken kullandıkları yolları davranışa dönüştürmeleri kişiler arası problem çözme becerilerinin gelişmesi açısından çok önemlidir (Özdil, 2008). Aynı zamanda yetişkinler hayatları süresince kaygılı, stresi ve korkulu birçok sorunla karşılaşabilirler. Bu gibi durumlarda her birey kendisine has bir başa çıkma yöntemi belirler. Bazı bireyler sorunla karşılaştıklarında bu sorunla doğrudan ilgilenmeyi tercih ederken, bazı bireyler ise sorunu görmezden gelip, çözüm yolu bulmak yerine uzaklaşmayı seçebilirler. Her iki durumda da bireyin seçeceği yol okul öncesi dönemde seçtiği yollardan etkilenmektedir. Bu durumda çocukların okul öncesi dönemde kullandıkları problem çözme yöntemlerinin doğru belirlenmesi önemlidir (Uysal Bayrak, Özen Altınkaynak, ve Erginsoy Osmanoglu, 2018).

Bu konulardan yola çıkarak kişiler arası problem çözme becerileri, hayatın ilk zamanlarından itibaren desteklemesi ve geliştirilmesi gereken ayrıca tüm hayat boyu süren becerilerden biri olarak kabul edilmektedir (Anlıak ve Dinçer, 2005).

Bibliyoterapi

Bibliyoterapi ilk çocukluk (3-6 yaş) döneminden, geç yetişkinlik (65 yaş ve üstü) dönemine kadar farklı yaş gruplarında; (Stamps, 2003) uyum sorunlarında, duygusal problemlerde, gelişimsel ihtiyaçları karşılamaya yardımcı olma durumlarında önemli bir yöntem olarak kullanılmaktadır (Pardeck ve Pardeck, 1989).

Bibliyoterapi "doğru kitapla doğru zamanda doğru bireyi buluşturmadır". Bir diğer tanıma göre ise bibliyoterapi insanların bazı temel ihtiyaçlarını tanıyıp doyuma ulaşmalarında ve iyileşmelerinde onlara yardımcı olabilmek için kitaplardan faydalanma sürecidir (Öner, 2007). Kısaca tanımlamak gerekirse bibliyoterapi,

kitapla iyileştirme yöntemidir. Kelimenin içinde geçen ‘terapi’ kavramına bakarak sadece klinik ortamlarda uygulandığı düşünülmemelidir. Bibliyoterapinin klinik ortamlarda uygulanabilmesinin yanı sıra gelişimsel gereksinimleri karşılayan bir yöntem olarak, gelişim sürecine, gelişim ile ilgili sorunlara ve yaklaşımlara hâkim bireyler tarafından da uygulanabilir olduğu bilinmektedir. (Öncü, 2012)

Araştırmanın genel amacı; 5-6 yaş grubu çocuklarda bibliyoterapinin (iyileştiren hikâyelerin) kişiler arası problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada bibliyoterapi eğitim programına katılmış çocukların kişiler arası problem çözme becerilerinin gelişmesi, toplumsal becerilerinde artış olması beklenmektedir.

Bu bilgiler göz önüne alınarak araştırmada hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olan hikâyelerin, çocukların kişisel arası problem çözme becerisi üzerine etkisi incelenecektir ve inceleme sonucunda olumlu bir değişken elde edildiği takdirde eğitimcilerin ve çocuk eğitmek ile sorumlu ‘gelişim konularına’ hâkim bireylerin kullanabileceği bir yöntem olarak önerilecektir.

Araştırma Soruları

Araştırmanın problem cümlesi, “Bibliyoterapi yönteminin 5-6 yaş grubu çocuklarda gözlemlenen kişiler arası problem çözme becerilerine etkisi nedir?” şeklindedir. Alt problemler;

1. Gruplara yapılan ön test-son test sonuçlarında anlamlı düzeyde bir farklılık var mı?
2. Deney grubu çocuklarının ön test ve son test sonuçları arasında OKPÇ ölçme aracından aldıkları puanlarda anlamlı bir farklılık var mı?
3. Sorunlarını doğru ifade edebilen, özgür iradeyle kendini tanıyıp doğru aktarabilen bireylerin varlığı için okul öncesi eğitim kurumlarında iyileştiren hikâyelerin kullanılması arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Bibliyoterapi eğitim programı ile okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının kişiler arası problem çözme becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Her çocuğun kendi yapabileceklerini ve yapamayacaklarını görmesi, kendi dışındaki bireylerle ve sosyal ortamla bağının kuvvetlenmesi ile bibliyoterapi yönteminin kullanılması arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Çocukların yaşadıkları problem durumlarda, bu konuda yalnız olmadıklarını hatırlamaları, birçok kişinin aynı veya benzer sorunlarla karşılaştığı gerçeğini fark etmeleri bibliyoterapi yöntemiyle anlamlı derecede fark mı?

YÖNTEM

Araştırmada ön test-son test, deney-kontrol gruplu 2x2’lik yarı deneysel bir desen kullanılmıştır. Deneysel araştırmalar, araştırmacının belirlediği farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016, s.205). Bu çalışmalar çocukların gelişimindeki neden sonuç ilişkisini daha net ve doğru olarak gösterebilmektedir. Kullanılan bu desende birinci faktör deney gruplarını (deney-kontrol), ikinci faktör ise bağımlı değişkene ait tekrarlı ölçümleri (ön test-son test) göstermektedir

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinin bir ilçesinde MEB’e bağlı bir ilköğretim okulunun bünyesindeki anasınıflarında okul öncesi eğitimine devam eden 20 kız ve 21 erkek, 29’u 5 yaş ve 12’si 6 yaş grubu olmak üzere rastgele seçilen toplam 41 çocuk oluşturmaktadır. Rastgele örnek-

lemede araştırmacının önyargılarının, çalışma grubundan örnekleme belirlenmesi üzerinde olabilecek olumsuz etkisi de giderilmektedir (Grix, 2010). Bu ocukların bir tanesi devamsızlığından dolayı deneyin son test aşamasına katılamamış ve deney 40 ocuk ile sonlandırılmıştır

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada Shure (1974) tarafından geliştirilen, Dinçer (1995) tarafından Türkçeye uyarlanan “Okul Öncesi Kişiler Arası Problem özme Testi (OKP)” kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce gerekli izinler ve OKP testi eğitimi Dinçer ile görüşülerek alınmıştır. Test materyalleri temin edilmesi, testin uygulaması ile ilgili örnekler ve test öncesi pilot alışma Dinçer ile birlikte yapılmıştır.

Okul öncesi kişiler arası problem çözme testi (OKP)

Bu test okul öncesi dönem çocuklarının kişiler arası problemlere alternatif çözümler üretme düzeyini belirlemek ve kişiler arası problem çözme düşünme becerilerini değerlendirmek üzere geliştirilmiştir (Anlıak ve Dinçer, 2005).

Okul öncesi kişiler arası problem çözme testi iki bölümden oluşmaktadır. Birinci kısım, akranlar arasındaki problem durumlardan oluşmaktadır. Problemlerin hepsi sırasında uygulama yapılan çocuğa bir durum ve bir soru yöneltilmektedir. Akran problemlerinde iki ocuk ve bir oyuncak resmi yer alırken oyuncak ile resimdeki bir çocuğun oynadığı ifade edilmektedir. Problem cümlesi çocuğa yöneltildiğinde çocuğun oyuncak ile oynamak için farklı yollar üretmesi beklenmektedir. İkinci kısım ise anne ile alakalı problemleri içermektedir. Bu kısımda çocuğun annenin eşyalarından bazılarına zarar vermiş olduğu anlatılır ve çocuğun annesinin kızmasını engellemek için farklı yollar bulması istenmektedir (Shure, 1974).

Shure (1974) tarafından OKP’ nin orijinal güvenilirlik çalışmasında test-tekrar test tekniği kullanılmış ve test dört yaş grubundaki 57 çocuğa bir hafta aralıkla iki defa uygulanmıştır. Testin güvenilirlik katsayısının $r=0.72$ olduğu belirtilmiştir. Ülkemizde, OKP Testi’nin güvenilirlik alışması Anlıak (2004) tarafından yapılmıştır. OKP Testi’nin orijinal el 53 kitapçığında belirtildiği gibi test-tekrar test tekniği kullanılmış, anaokuluna devam etmekte olan beş-altı yaş 30 çocuğa bir hafta ara ile iki defa uygulanmıştır. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısının 0.85 olarak bulunduğu ifade edilmiştir. Ayrıca kodlayıcılar arasında güvenilirlik değerlerinin oldukça yüksek bulunduğu, testin orijinal güvenilirlik çalışmasında anlaşma yüzdesinin akran ve anne bölümleri içerisinde %91 ile %99 arasında değiştiği ifade edilmiştir (Anlıak, 2004).

Mevcut tez çalışmasındaki çalışma grubu için OKP testinin güvenilirliği incelenmiş, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.76 olarak hesaplanmıştır. Bu değer literatüre göre yeterli görülen değerler arasındadır (Büyüköztürk vd. , 2016)

Veri Toplama Süreci

anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü aracılığı ile İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ve ailelerden gerekli izinler alınmıştır. Okul yönetimi ve öğretmenler bilgilendirildikten sonra okul öncesi eğitime devam eden 5- 6 yaş grubu çocuklarla ön test uygulamasına 05.02.2019 tarihinde başlanmıştır. Ön teste katılan çocukların demografik bilgi formları ocuk ile ilgili kişiler tarafından doldurulmuştur. Ön test uygulaması bittikten sonra 13 oturum boyunca haftada iki kere olmak üzere 8 hafta süreyle deney grubuna araştırmacı tarafından bibliyoterapi (iyileştiren hikâyeler) temelli eğitim programı uygulanmış ve uygulama bittikten sonra; 31.05.2019 tarihinde son test uygulaması yapılmıştır

Bibliyoterapi Temelli Eğitim Programı

Program, araştırmacı tarafından danışman öğretim üyesinin denetiminde 13 oturum olarak hazırlanmıştır. Programın amacı, çocukların kişiler arası problem çözme becerilerinin gelişimine katkıda bulunmak ve bu gelişimde bibliyoterapinin etkisini belirlemektir. Tüm oturumlar için seçilen kitaplar okunmadan önce ocuk-

ların dikkatlerini toplayacak bir etkinlik ve hikâye okuma planlanmıştır. Bu aşama sonrasında değerlendirme çalışması için farklı bir etkinlikle birlikte çocuklara sorulan sorular olarak planlanmıştır. Oturumların her biri 60-70 dakika sürmüştür.

Uygulama aşamasının ilki olan kitap seçimi konu, yaş grubu ve gelişim seviyesi gibi önemli birçok kriteri barındırmalıdır. Oturumlarda kullanılan hikâyeler ve bu hikâyelerin konusunun amaca uygun olması açısından (Pardeck, 2013) bibliyoterapinin uygulama aşamasının ilki olan özdeşleşme ile taşıdığı önem düşünülmüş, OKPÇ testindeki davranışlar temel alınarak belirlenmiştir. Kitap belirleme işlemi her yönüyle çok önemli bir aşamadır (Aix, 1993). Kitap seçiminde yaş grubuna uygunluğuna ayrıca biçim, resim-yazı oranı, resimlerin renklendirilmesi, yazının boyutu ve içerikle ilgili olarak çocukların empati yapabilecekleri dikkatlerini çeken karakterlerin bulunması, araştırmacının amacına uygun olan konuları işlemiş ve problemin çözüme ulaştırılmış olması gibi özelliklere dikkat edilmiştir. Seçilen kitapların bu özelliklere dört dördlük sahip olması zor olsa da kriterlerin tamamına sahip olma durumu yakın olan kitaplar tercih edilmiştir. Seçilen hikâyenin uygulaması yapıldıktan sonra dinleyen çocukların karakterle özdeşleşme duygusunu yaşadığında; çocuk, karakterin bulunduğu durumu, hislerini ve düşüncelerini yaşayarak anlamaya başlar (Afolayan, 1992). İkinci evre olan katarsis evresi çocuğun kendini özdeşleştirmesinden sonra kendi çözüm yollarını görmesi ile devam eder.

Çözüm yollarına göre çocuk iç görü evresine geçiş sağlamış olur, yani hikayedeki empati yaptığı kahramanın çözüm yollarını fark ettiğinde hiçbir problemin çözümsüz ve sonsuz olmayacağını görebilir. Hikâyedeki kahraman çocuk için çözüme ulaştıran, olumlu bakış açısı katan örnek bir model olur. Çocuk bunu gerçek yaşamla bağdaştırır ve problemlerinin sorumluluğunu alarak farklı çözüm yolları bulmaya başlar (Afolayan, 1992). Son olarak genelleştirme evresinde çocuk kendi problemlerinin tek olmadığını herkesin bu çeşit benzer problemlere sahip olabileceğini fark eder. Çocuk çevresindeki bireyler tarafından desteklenerek tek olma ve soyutlanma duygularını aşar (Heath, Sheen, Leavy, Young ve Money, 2005).

BULGULAR

Araştırmanın bu aşamasında araştırmacının amacı doğrultusunda uygulanan istatistikî işlemlerle ilgili bulgulara ve bu bulgulara dayalı yorumlarla birlikte açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 1. Tanımlayıcı Özelliklerin Gruplara Göre Dağılımı

Değişken		Deney		Kontrol		p
		n	%	n	%	
Cinsiyet	Kız	8	%40,0	11	%55,0	X ² =0.90 p=0.26
	Erkek	12	%60,0	9	%45,0	
Aile yapısı	Çekirdek	17	%85,0	13	%65,0	X ² =2.13 p=0.13
	Geniş	3	%15,0	7	%35,0	
Çocuk doğum sırası	1	8	%40,0	6	%30,0	X ² =1.34 p=0.51
	2	9	%45,0	8	%40,0	
	3	3	%15,0	6	%30,0	
Anne Öğrenim Durumu	İlköğretim	15	%75,0	15	%75,0	X ² =0.40 p=0.81
	Lise	2	%10,0	3	%15,0	
	Üniversite	3	%15,0	2	%10,0	
Anne Yaşı	20-30	7	%35,0	8	%40,0	X ² =2.45 p=0.29
	31-40	13	%65,0	10	%50,0	
	41-50	0	%0,0	2	%10,0	

Baba Öğrenim Durumu	İlköğretim	10	%50,0	12	%60,0	X ² =2.43 p=0.48
	Lise	9	%45,0	7	%35,0	
	Üniversite	1	%5,0	0	%0,0	
	Lisansüstü	0	%0,0	1	%5,0	
Baba Yaşı	20-30	0	%0,0	2	%10,0	X ² =2.23 p=0.32
	31-40	17	%85,0	16	%80,0	
	41-50	3	%15,0	2	%10,0	

Araştırmada deney grubuna katılan bireylerin %60'ı erkek iken, %40'ı kız çocuktan oluşmaktadır. Kontrol grubuna katılan bireylerin ise %45'i erkek, %55'i kızdır. Deney ve kontrol grubu çocuklarının ebeveynlerinin eğitim durumu incelendiğinde çoğunluğun ilköğretim mezunu ve yaş gruplarının 31-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca iki gruptaki çocukların doğum sırası ortalamaları incelendiğinde ilk sırada ve ikinci sırada doğan çocukların ağırlıklarının fazla olduğu görülmektedir

OKPÇ Ölçme Aracının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre İstatistiksel Sonuçları

Bu sonuçlarda deney ve kontrol gruplarının OKPÇ testi ön test ve son test istatistiksel sonuçları verilmiştir. Aynı zamanda OKPÇ testinin puanlandırmaya uygun alt boyutlarının istatistiksel sonuçları hesaplanmış ve karşılaştırılmıştır

Tablo 2' de deney grubunun, tablo 3'te ise kontrol grubunun sosyal çözümler (istemek, lütfen demek, ödünç vermek, adalet, paylaşmak, sıra beklemek, pazarlık-rüşvet, otorite müdahalesi, hile, kandırma, kendi amacı doğrultusunda yönlendirme etkisi, kızmak, çılına dönmek, beklemek, gelecek için plan yapmak) puanlarının ön test ve son test karşılaştırılmalarına, şekil 1'de ise deney ve kontrol grupları puanlarının karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Çözümler Puanlarının Deney Grubuna Göre Ortalamaları

Deney Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Sosyal Çözümler Ön Test	3.15	1.13	0.44	37	.65
Sosyal Çözümler Son Test	5.25	1.86	3.16	37	.00
t	-5.48				
p	0.00				

Tablo 2 'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan deney grubu sosyal çözümler ön test ortalaması 3.15 iken son test puan ortalaması 5.25 olarak bulunmuştur.

Tablo 3. Sosyal Çözümler Puanlarının Kontrol Grubuna Göre Ortalamaları

Kontrol Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Sosyal Çözümler Ön Test	3.00	0.94	0.44	37	.65
Sosyal Çözümler Son Test	3.57	1.38	3.16	37	.00
t	-1.68				
p	0.11				

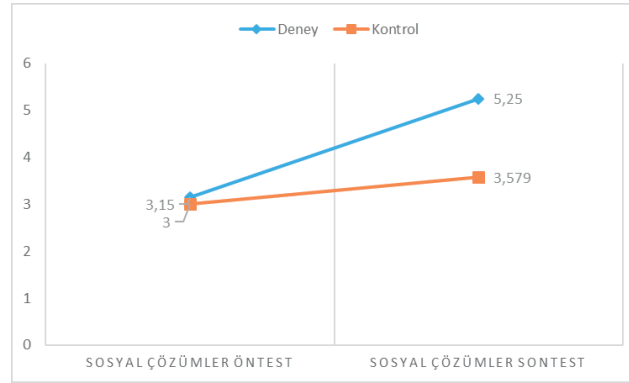
Tablo 3'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan deney grubu ön test ortalaması 3.00 iken son test puan ortalaması 3.57 olarak bulunmuştur.

Sosyal çözümler ön test puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermezken ($p>0.05$), sosyal çözümler son test puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(37)}=3.16$; $p<0.05$). Deney grubunun sosyal çözümler son test puanları ($\bar{x}=5.25$), kontrol grubunun sosyal çözümler son test puanlarına göre ($\bar{x}=3.57$) anlamlı bulunmuştur.

Deney Grubunda; Sosyal çözümler ön test puanlarına ($\bar{x}=3.15$) göre sosyal çözümler son test puanlarındaki ($\bar{x}=5.25$) artış anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Kontrol Grubunda; Sosyal çözümler ön test puanlarına ($\bar{x}=3.00$) göre sosyal çözümler son test puanlarındaki ($\bar{x}=3.57$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 1. Gruplara Göre Sosyal Çözümler Puanlarının Ortalamaları

Tablo 2, tablo 3 ve şekil 1 incelendiğinde; deney ve kontrol grupları ön test sonuçlarında anlamlı bir farklılık görülmezken, son test sonuçlarında anlamlı bir fark görülmektedir. Deney grubunun aldığı bibliyoterapi eğitiminin, kontrol grubuna göre çocukların sosyal çözümler puanlarında anlamlı derecede artış sağladığı söylenebilmektedir.

Tablo 4'te deney grubu ve tablo 5'te kontrol grubunun sosyal olmayan çözümler (zorlama-kapma, kişiye fiziksel olarak zarar verme, mülkiyetine zarar verme-tehditte bulunma, emretmek) ön test ve son test puanlarının istatistiksel sonuçlarına yer verilirken, şekil 2'de deney ve kontrol grubu arasındaki sosyal olmayan çözüm puanlarının karşılaştırmalı sonucuna yer verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Olmayan Çözümler Puanlarının Deney Grubuna Göre Ortalamaları

Deney Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Sosyal Olmayan Çözümler Ön Test	1.20	0.44	-0.88	7	.40
Sosyal Olmayan Çözümler Son Test	1.60	0.84	-0.29	12	.77
t	-1.73				
p	0.22				

Tablo 4 'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan deney grubu sosyal olmayan çözümler ön test ortalaması 1.20 iken son test puan ortalaması 1.60 olarak bulunmuştur.

Tablo 5. Sosyal Olmayan Çözümler Puanlarının Kontrol Grubuna Göre Ortalamaları

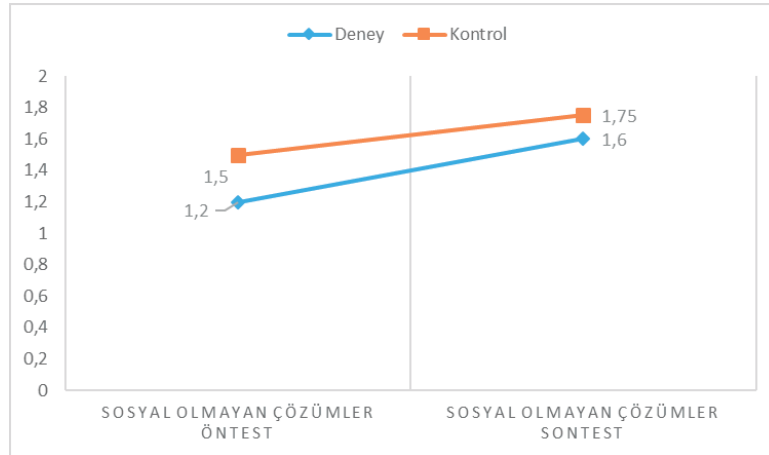
Kontrol Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Sosyal Olmayan Çözümler Ön Test	1.50	0.57	-0.88	7	0.40
Sosyal Olmayan Çözümler Son Test	1.75	0.95	-0.29	12	0.77
t	-1.00				
p	0.50				

Tablo 5 'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kontrol grubu sosyal olmayan çözümler ön test ortalaması 1.50 iken son test puan ortalaması 1.75 olarak bulunmuştur.

Sosyal olmayan çözümler ön test ve sosyal olmayan çözümler son test puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney Grubunda; Sosyal olmayan çözümler ön test puanlarına ($\bar{x}=1.33$) göre sosyal olmayan çözümler son test puanlarındaki ($\bar{x}=2.33$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Kontrol Grubunda; Sosyal olmayan çözümler ön test puanlarına ($\bar{x}=1.50$) göre sosyal olmayan çözümler son test puanlarındaki ($\bar{x}=2.00$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 2. Gruplara Göre Sosyal Olmayan Çözümler Puanlarının Ortalamaları

Tablo 4, tablo 5 ve şekil 2 incelendiğinde; deney ve kontrol grupları ön test ve son test sonuçlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Deney grubunun aldığı bibliyoterapi eğitimi sosyal çözümler puanlarına etki ederken sosyal olmayan çözüm puanlarına anlamlı derecede etki etmemiştir. Sosyal olmayan çözümler toplumsal olmayan çözüm grubunda olması sebebiyle bibliyoterapi eğitiminde bu konu ile ilgili kitaplar kullanılmamıştır. Bu sonuca göre çocukların sosyal çözümler üretmesi için seçilen kitaplar ile verilen eğitimin amacına ulaştığı doğrultusunda yorum yapılabilir.

Tablo 6' da deney grubunun ve tablo 7'de kontrol grubunun toplam akran çözümleri (sosyal olan ve sosyal olmayan çözümler toplamı) ön test ve son test puanlarının istatistiksel sonuçlarına yer verilirken, şekil 3'te deney ve kontrol gruplarının toplam akran çözümleri puanlarının karşılaştırmalı sonucuna yer verilmiştir.

Tablo 6. Toplam Akran Çözümleri Puanlarının Deney Grubuna Göre Ortalamaları

Deney Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Toplam Akran Çözümleri Ön Test	3.45	1.09	0.38	37	.70
Toplam Akran Çözümleri Son Test	6.05	2.21	3.47	37	.00
t	-5.26				
p	0.00				

Tablo 6'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan deney grubu toplam akran çözümleri ön test ortalaması 3.45 iken son test puan ortalaması 6.05 olarak bulunmuştur.

Tablo 7. Toplam Akran Çözümleri Puanlarının Kontrol Grubuna Göre Ortalamaları

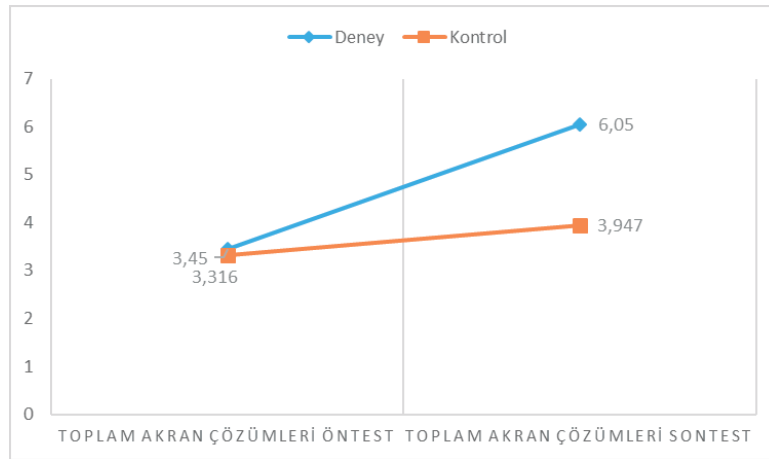
Kontrol Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Toplam Akran Çözümleri Ön Test	3.31	1.05	0.38	37	.70
Toplam Akran Çözümleri Son Test	3.94	1.47	3.47	37	.00
t	-1.52				
p	0.14				

Tablo 7’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kontrol grubu toplam akran çözümleri ön test ortalaması 3.31 iken son test puan ortalaması 3.94 olarak bulunmuştur.

Toplam akran çözümleri ön test puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermezken ($p>0.05$), toplam akran çözümleri son test puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(37)}=3.47$; $p<0.05$). Deney grubunun toplam akran çözümleri son test puanları ($\bar{x}=6.05$), kontrol grubunun toplam akran çözümleri son test puanlarına göre ($\bar{x}=3.94$) anlamlı bulunmuştur.

Deney Grubunda; Toplam akran çözümleri ön test puanlarına ($\bar{x}=3.45$) göre toplam akran çözümleri son test puanlarındaki ($\bar{x}=6.05$) artış anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Kontrol Grubunda; Toplam akran çözümleri ön test puanlarına ($\bar{x}=3.31$) göre toplam akran çözümleri son test puanlarındaki ($\bar{x}=3.94$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 3. Gruplara Göre Toplam Akran Çözümleri Puanlarının Ortalamaları

Tablo 6, tablo 7 ve şekil 3 incelendiğinde; deney ve kontrol grupları ön test sonuçlarında anlamlı bir farklılık görülmezken, son test sonuçlarında anlamlı bir fark görülmektedir. Deney grubunun aldığı bibliyoterapi eğitimi toplam akran çözümleri puanında etkili olmuştur ve bu puan kontrol grubuna göre anlamlı derece de yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre bibliyoterapi eğitiminin çocukların kişiler arası ilişkilerde akran problemlerini çözme becerilerine katkı sağladığı yorumu yapılabilir.

Tablo 8’de deney grubu ve tablo 9’da kontrol grubunun anne sorunları çözümleri ön test ve son test puanlarının istatistiksel sonuçlarına yer verilirken, şekil 4’te deney ve kontrol gruplarının toplam akran çözümleri puanlarının karşılaştırmalı sonucuna yer verilmiştir.

Tablo 8. Anne Sorunları Çözümler Puanlarının Deney Grubuna Göre Ortalamaları

Deney Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Anne Sorunları Çözümler Ön Test	3.40	0.82	-1.00	37	.32
Anne Sorunları Çözümler Son Test	5.75	1.68	3.79	38	.00
t	-6.31				
p	0.00				

Tablo 8’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan deney grubu anne sorunları çözümleri ön test ortalaması 3.40 iken son test puan ortalaması 5.75 olarak bulunmuştur.

Tablo 9. Anne Sorunları Çözümler Puanlarının Kontrol Grubuna Göre Ortalamaları

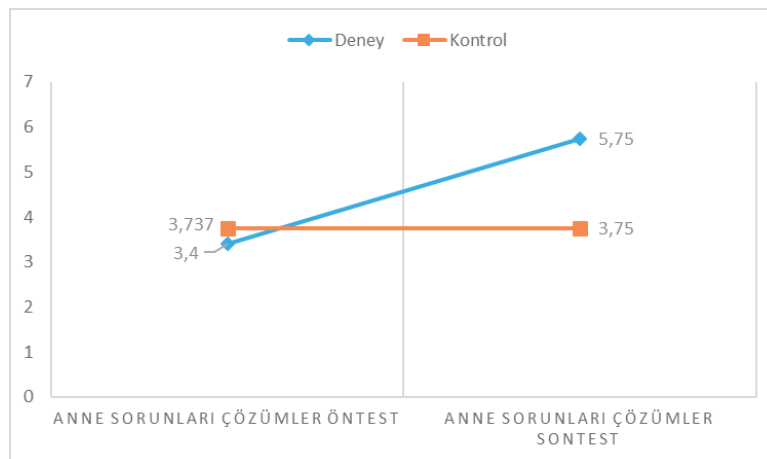
Kontrol Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Anne Sorunları Çözümler Ön Test	3.73	1.24	-1.00	37	.32
Anne Sorunları Çözümler Son Test	3.75	1.65	3.79	38	.00
t	-0.44				
p	0.66				

Tablo 9’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kontrol grubu anne sorunları çözümleri ön test ortalaması 3.73 iken son test puan ortalaması 3.75 olarak bulunmuştur.

Anne sorunları çözümler ön test puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermezken ($p>0.05$), son test puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(38)}=3.79$; $p<0.05$). Ayrıca deney grubunun anne sorunları çözümler son test puanları ($\bar{x}=5.75$), kontrol grubunun anne sorunları çözümler son test puanlarından ($\bar{x}=3.75$) yüksek bulunmuştur.

Deney Grubunda; Anne sorunları çözümler ön test puanlarına ($\bar{x}=3.40$) göre anne sorunları çözümler son test puanlarındaki ($\bar{x}=5.75$) artış anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Kontrol Grubunda; Anne sorunları çözümler ön test puanlarına ($\bar{x}=3.73$) göre anne sorunları çözümler son test puanlarındaki ($\bar{x}=3.75$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 4. Gruplara Göre Anne Sorunları Çözümler Puanlarının Ortalamaları

Tablo 8, tablo 9 ve şekil 4 incelendiğinde; deney ve kontrol grupları ön test sonuçlarında anlamlı bir farklılık görülmezken, son test sonuçlarında anlamlı bir fark görülmektedir. Deney grubunun kontrol grubuna göre anlamlı bir artış sağlaması; deney grubunun aldığı bibliyoterapi eğitiminde annenin kızmasını engellemek için çözümler bulmaya yönelik kitapların çocukların anne ile ilgili problem çözme becerilerini geliştirdiği yorumu

yapılabilir.

Tablo 10’da deney grubu ve tablo 11’de kontrol grubuna ait toplam çözümler (sosyal olan, sosyal olmayan ve anne çözümleri toplamı) puanlarının ön test ve son test istatistiksel sonuçlarına yer verilirken, Şekil 5’te deney ve kontrol grubunun toplam çözümler puanlarının karřılařtırılmalđ sonucuna yer verilmiştir.

Tablo 10. Toplam Çözümler Puanlarının Deney Grubuna Göre Ortalamaları

Deney Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Toplam Çözümler Ön Test	6.85	1.69	-0.35	37	.72
Toplam Çözümler Son Test	11.80	3.54	4.11	38	.00
t	-6.46				
p	0.00				

Tablo 10’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan deney grubu toplam çözümleri ön test ortalaması 6.85 iken son test puan ortalaması 11.80 olarak bulunmuştur.

Tablo 11. Toplam Çözümler Puanlarının Kontrol Grubuna Göre Ortalamaları

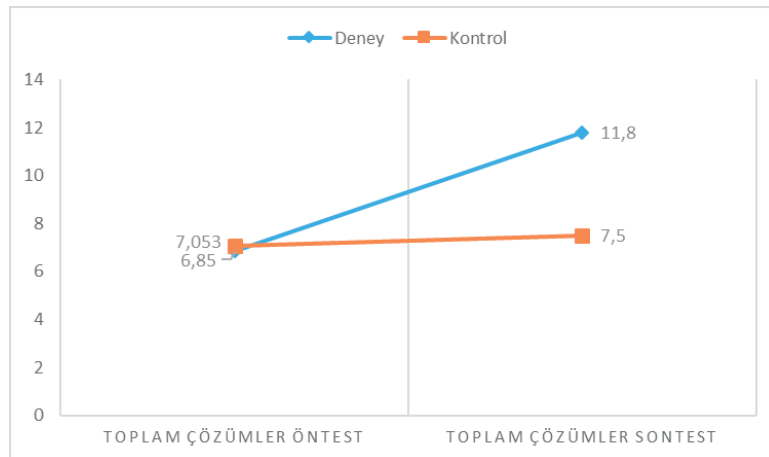
Kontrol Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Toplam Çözümler Ön Test	7.05	1.84	-0.35	37	.72
Toplam Çözümler Son Test	7.50	3.03	4.11	38	.00
t	-1.23				
p	0.23				

Tablo 11’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kontrol grubu toplam çözümleri ön test ortalaması 7.05 iken son test puan ortalaması 7.50 olarak bulunmuştur.

Toplam çözümler ön test puanları grup değişkenine göre anlamlđ farklılık göstermezken ($p>0.05$), son test puanları anlamlđ farklılık göstermektedir ($t_{(38)}=4.11$; $p<0.05$). Ayrıca deney grubunun toplam çözümler son test puanları ($\bar{x}=11.80$), kontrol grubunun toplam çözümler son test puanlarından ($\bar{x}=7.50$) yüksek bulunmuştur.

Deney Grubunda; Toplam çözümler ön test puanlarına ($\bar{x}=6.85$) göre toplam çözümler son test puanlarındaki ($\bar{x}=11.80$) artış anlamlđ bulunmuştur ($p<0.05$).

Kontrol Grubunda; Toplam çözümler ön test puanlarına ($\bar{x}=7.05$) göre toplam çözümler son test puanlarındaki ($\bar{x}=7.84$) artış anlamlđ bulunmamıştır ($p>0.05$).

Şekil 5. Gruplara Göre Toplam Çözümler Puanlarının Ortalamaları

Tablo 10, tablo 11 ve şekil 5 incelendiğinde; deney ve kontrol grupları ön test sonuçlarında anlamlı bir farklılık görülmezken, son test sonuçlarında anlamlı bir fark görülmektedir. Deney grubu puanlarının kontrol grubu puanlarından yüksek olması ile deney grubunun aldığı bibliyoterapi eğitiminin kişiler arası problem çözme becerilerini olumlu ve iyi bir derecede etkilediği söylenebilmektedir.

Tablo 12’de deney ve tablo 13’te kontrol gruplarının OKPÇ testi kategorilerinin hepsinin istatistiksel sonuçlarına yer verilmiştir.

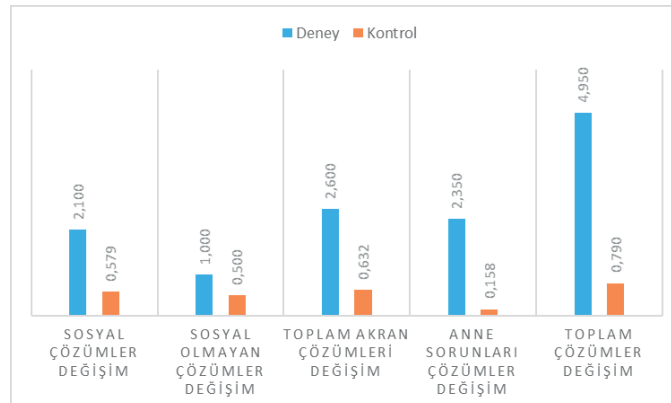
Tablo 12. Problem Çözme Değişim Puanlarının Deney Grubuna Göre Farklılaşma Durumu

Deney Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Sosyal Çözümler	2.10	1.71	2.94	37	.00
Sosyal Olmayan Çözümler	1.00	1.00	0.60	3	.59
Toplam Akran Çözümleri	2.60	2.21	3.03	37	.00
Anne Sorunları Çözümler	2.35	1.66	4.26	37	.00
Toplam Çözümler	4.95	3.42	4.15	37	.00

Tablo 13. Problem Çözme Değişim Puanlarının Kontrol Grubuna Göre Farklılaşma Durumu

Kontrol Grubu	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Sosyal Çözümler	0.57	1.50	2.94	37	.00
Sosyal Olmayan Çözümler	0.50	0.70	0.60	3	.59
Toplam Akran Çözümleri	0.63	1.80	3.03	37	.00
Anne Sorunları Çözümler	0.15	1.53	4.26	37	.00
Toplam Çözümler	0.79	2.78	4.15	37	.00

Deney grubunun sosyal çözümler değişim puanları ($\bar{x}=2.10$), kontrol grubunun sosyal çözümler değişim puanlarında ($\bar{x}=0.57$) anlamlı fark olduğu vurgulanmıştır ($t_{(37)}=2.94$; $p<0.05$). Sosyal olmayan çözümler değişim ortalamaları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(3)}=0.60$; $p>0.05$). Deney grubunun toplam akran çözümleri değişim puanları ($\bar{x}=2.60$), kontrol grubunun toplam akran çözümleri değişim puanlarından ($\bar{x}=0.63$) anlamlı fark olduğu vurgulanmıştır ($t_{(37)}=3.03$; $p<0.05$). Deney grubunun anne sorunları çözümler değişim puanları ($\bar{x}=2.35$), kontrol grubunun anne sorunları çözümler değişim puanlarından ($\bar{x}=0.15$) anlamlı fark olduğu vurgulanmıştır ($t_{(37)}=4.26$; $p<0.05$). Deney grubunun toplam çözümler değişim puanları ($\bar{x}=4.95$), kontrol grubunun toplam çözümler değişim puanlarından ($\bar{x}=0.79$) anlamlı fark olduğu vurgulanmıştır ($t_{(37)}=4.15$; $p<0.05$).

Şekil 6. Gruplara Göre Problem Çözme Değişim Puanlarının Ortalamaları

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarda bibliyoterapinin (iyileştiren hikâyelerin) kişiler arası problem çöme becerilerine etkisine ilişkin bulguların karşılaştırmaları yapılmış ve bu sıra ile bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

OKPÇ testi sonuçlarında asıl amaç çocukların kişiler arası problem çözme becerilerini arttırmaktır. Üretilen çözümün sosyal olmayan bir çözüm olması veya sosyal olan bir çözüm olması testin alt boyutları sayesinde karşılaştırılabilmektedir. Ayrıca teste akran ve anne problemlerine üretilen çözümlerin ve toplam çözümlerin puanlandırmaları da karşılaştırılabilmektedir. Alt boyutlarda elde edilen bulgulara göre;

1-Bibliyoterapi, çocukların kişiler arası problem çözme konusunda sosyal olan, (zorlayıcı olmayan) çözümler üretmesinde anlamlı farklılıklar sağlamıştır (Tablo 2 ve 3).

Araştırma da elde edilen alt boyut hedeflerine ilişkin bulgularda, bibliyoterapi yönteminin okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarında özellikle kişiler arası problem çözme sosyal olan çözümler konusunda çözüm sayılarının anlamlı derecede arttığını göstermektedir.

Deney grubunda sosyal çözümler ön test ve son test arasında anlamlı fark görülürken, kontrol grubu sonuçlarında ön test ve son test arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır. Bu bulgulara dayanarak 5-6 yaş çocuklarda bibliyoterapinin, sosyal çözüm üretme becerilerini olumlu yönde etkilediğini belirtebiliriz. Bu sonuç; bibliyoterapi yönteminin okullarda özellikle problem çözme becerilerini etkilemek için aktif olarak kullanılabilirliğini göstermektedir. Sosyal olan çözümlerin puanlarının artması kullanılan kitapların kişiler arası problem çözme 83 yöntemine becerilerini arttırmaya uygun olduğunu ve bibliyoterapi yönteminin de bu konuda etkin olduğunu desteklemektedir.

Shepherd ve Koberstain (1989), yaptıkları yarı deneysel araştırmada çocukların paylaşma becerisini geliştirme ve çocuklara paylaşmayı öğretmek için kitapları ve kuklaları kullanmışlar. Çalışma küçük bir okul öncesi eğitim kurumunda 3-5 yaş çocukları üzerinde yapılmıştır. Çalışmada bibliyoterapi ile belirli bir davranışı yani paylaşma eylemini geliştirmek amaçlanmıştır. Deneklere on dakikalık süre içinde kaç kez paylaşım yapıldığına dair ön gözlem yapılmıştır. Ön gözlem ardından deneklere öğretmen tarafından 30 dakikalık bibliyoterapi ve kukla tedavisi uygulanmıştır. Bu uygulama paylaşımı konu alan kitaplarla bir hafta boyunca sürmüştür. Sonuçlarda bibliyoterapi ve kukla kullanımının çocuklarda paylaşım davranışını arttırmaya yardımcı olduğu bulunmuştur.

2-Bibliyoterapi, çocukların kişiler arası problem çözme becerilerinden olan sosyal olmayan (zorlayıcı olan) çözümlerinde ön test ve son test arasında hem deney hem de kontrol grubunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 4 ve 5).

Araştırmada elde edilen bir diğer alt boyut bulgularına ilişkin olarak; bibliyoterapi yönteminin çocukların sosyal olmayan (zorlayıcı olan) çözümlerinin puanlandırılmasında ön test ve son test sonuçları incelendiğinde aralarında anlamlı fark oluşturmaması bu yöntemin kullanılabilirliğini bir kere daha desteklemektedir. Bibliyoterapi yönteminde uygulayıcı uygun materyalleri seçerek, doğru uygulama ile çocukların kişiler arası problem çözme becerilerini olumsuz yönde çok az etkileyerek veya hiç etkilemeyerek, olumlu yönde problem çözme becerilerinin arttırılmasına destek olabilmektedir.

Jurkowski (2006), çalışmasında intihar üzerine kitaplarla ilgilenen bir öğrencinin kütüphaneci tarafından fark edildikten sonra kütüphanecinin desteği ve konuşması ile bu intiharın önlendiğini aktarmıştır. Bu durumda olumsuz düşüncelerin ve davranışların azalması 84 hatta değiştirilmesi mümkün olmuştur. Bir başka çalışmada üstün yetenekli çocuklara uygulanan bibliyoterapi yöntemi sayesinde öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin anlamlı bir şekilde azaldığı saptanmıştır (İlter, 2015).

3-Bibliyoterapi yönteminin, çocukların kişiler arası problem çözme testine verdiği toplam akran çözümleri ön test puanları grup değişkenine göre anlamlı bulunamamıştır. Deney grubunda son test değerindeki artış anlamlı bulunurken, kontrol grubu son test artışı anlamlı bulunmamıştır (Tablo 6 ve 7).

Bibliyoterapi yöntemini uygularken çocuklara yalnızca kitap okuma çalışması yapılmamıştır bunun yanı sıra seçilen çocuk kitabının okuma aşamasına geçmek için çocukların dikkatini çekecek ve odaklanmayı sağlayacak bir ön hazırlık çalışması yapılmış ve kitap sonrası değerlendirme çalışmaları ile öğrenilenler pekiştirilmiştir. Bu sayede çocuklara arkadaşlarıyla birlikte kitabın ana konusu üzerinde daha fazla vakit geçirme, iletişimde bulunma ve duygularını paylaşma ortamı sağlanmıştır ve bu durumun arkadaşlık ilişkilerini pozitif yönlü etkileyeceği varsayılmıştır. Bu süreçte kullanılan materyaller ve uygulamaların, çocukların yaşına aynı zamanda gelişimine ve eğitimine uygun olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmada ulaşılmak istenen hedeflerden biri olan çocukların akranları ile kişiler arası problem çözme becerilerinde artış sağlanmıştır.

Borders ve Paisley (1992) çalışmalarında, öğretici hikâyeler ile nitelikli çocuk edebiyatı eserlerini karşılaştırmış ve nitelikli çocuk edebiyatı eserlerini kullanarak uyguladıkları bibliyoterapi grubu ile öğretici hikâyelerin kullanıldığı rehberlik programı grubu arasında gelişimsel açıdan fark olduğunu belirlemişlerdir. Bu araştırmaya göre bibliyoterapi grubunun gelişimsel açıdan daha ileri seviyede olduğu saptanmıştır.

4-OKPÇ testinin bir diğer alt boyutu anne ile ilgili sorunlara bulunan çözümler puanlandırılmasında kontrol grubunun son test puan artışında anlamlı bir fark bulunmamışken, 85 deney grubu son test puan artışında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre çocukların anneleri ile problemlerini çözmelerinde bibliyoterapi yöntemi etkin bir rol oynamıştır (Tablo 8 ve 9).

Sheridan, Baker ve Lissovoy (1984), yaptıkları araştırmada, bibliyoterapi yönteminin aileleri değişmiş veya değişmekte olan çocuklar üzerinde kullanmışlardır. Ailelerde değişim kavramıyla bahsedilen; ailede ayrılma, ölüm, boşanma, bir ebeveynin yeniden evlenmesi veya yok olma durumudur. Bu durumla karşı karşıya gelen çocukların aileleriyle birlikte yaşayan çocuklara göre daha disiplinsiz olduğunu ve daha fazla davranış bozukluğuna sahip oldukları görülmüştür. Bu çocuklar üzerinde uygulanan bibliyoterapi yöntemi pozitif sonuçlar vermiştir (Sheridan, Baker ve Lissovoy, 1984).

5-OKPÇ testinde toplam çözüm puanları önemlidir. Test alt boyutları inceleme ve karşılaştırma imkânı verse de son olarak toplam çözümleri incelediğimizde; kontrol grubundaki son test puan artışı anlamlı bulunmazken, deney grubundaki son test puan artışında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç bibliyoterapi yönteminin eğitimdeki yeri ile ilgili olumlu sonuçlar ortaya koymuştur (Tablo 10 ve 11).

Ayrıca Timmerman, Martin ve Martin (1989), yaptıkları araştırmada, bibliyoterapi yöntemini çocukların iletişimine yardım etmek için kullanmıştır. Yapılan bu çalışmada çocukların kitaptaki kahraman ile kendilerini özdeşleştirip duygularını daha kolay ifade etmeleri amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda bibliyoterapinin stresle başa çıkma, tartışma, okuma, eleştirel düşünme, başkalarının düşüncelerine saygı duyma gibi becerileri geliştirilebileceği saptanmıştır. Bu sonuca dayalı olarak bibliyoterapi yönteminin kişiler arası problem çözme becerilerini etkileyebilecek duyguları ve davranışları geliştirdiği söylenebilir

SONUÇLAR

Bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarda bibliyoterapinin (iyileştiren hikâyelerin) kişiler arası problem çözme becerilerine etkisi incelenmiştir.

1. Araştırma sonunda bibliyoterapinin çocukların kişiler arası problem çözme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.
2. Okul öncesi kişiler arası problem çözme test sonuçlarına baktığımızda bibliyoterapinin çocukların özellikle sosyal olan problem çözme becerilerini geliştirdiği ve sosyal olmayan çözümlerin oranını azalttığı görülmüştür.
3. Bibliyoterapi eğitimi sonrası çocukların OKPÇ testine verdikleri cevaplar incelendiğinde, çözüm sayısının arttığı ve verilen cevaplardaki çözümlerin ağırlıklı olarak yapıcı yönlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
4. Okuma alışkanlığının okul öncesi dönemde temellerinin atılması çok önemlidir (Çakmak ve Bülent, 2009), bibliyoterapi yönteminin kullanılması bireyi bir okur olmaya ve kitapları sevmeye de yönlendire-

bilmektedir. Bu sayede çocukların ileriki hayatına temel oluşturduğu da söylenilmektedir.

5. Sonuç olarak bibliyoterapi çocukların gelişimine yapıcı yönlü destek olmaktadır. Bu sonuç araştırmanın amacına ulaştığını göstermektedir.

ÖNERİLER

Bibliyoterapi eğitim programı yetişkinlerle kullanılabilir olduğu kadar çocuklarla da kullanılabilir (Akgün ve Karaman Benli, 2019). Bu araştırmada 5-6 yaş çocukları ile uygulama yapılıştır, bu eğitimin farklı yaş gurupları üzerindeki etkisi incelenebilir.

Çalışma okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve normal gelişim gösteren çocuklar üzerinde yapılmıştır. Herhangi bir eğitim kurumuna gitmeyen veya özel gereksinimli çocuklar üzerinde de benzer çalışmalar yapılabilir.

Araştırma İstanbul ilinin, bir ilçesinde bir ilköğretim okulu bünyesindeki dört anasınıfında yapılmıştır. Benzer araştırmaların farklı il ve ilçelerde yapılması önerilmektedir.

Çalışmada bibliyoterapinin; 40 okul öncesi dönem çocuğu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Fakat gelecek çalışmalarda çalışma grubu sayısı daha fazla genişletilebilir.

Çocukluktan yetişkinliğe kadar her yaş grubunda kullanılabilen bibliyoterapinin (Stamps, 2003), çocuklardaki olumlu davranışların pekiştirilmesi, olumsuz davranışların söndürülmesi ayrıca gelişimin desteklenebilmesi için okul öncesi ğretmenlerinin sınıflarında kullanabileceği söylenbilir.

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Çalışmaya katkılarından dolayı gönüllü öğrencilere ve zaman ayıran öğretmenlerine teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Afolayan, J. A. (1992). Documentary perspective of bibliotherapy in education. *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*, 33(2), 137-148
- Aiex, N. K. (1993). *Bibliotherapy*. ERIC Digest, (ERIC Document Reproduction Service No. ED357333) (Erişim tarihi: 24.06.2019), <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED357333.pdf>
- Akgün, E., ve Karaman Benli, G. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarla bibliyoterapi: bir uygulama örneği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(1), 100-111. DOI:10.18863/pgy.392346.
- Anliak, Ş. (2004). *Farklı eğitim yaklaşımları uygulayan okul öncesi eğitim kurumlarında kişiler arası bilişsel problem çözme becerisi programının etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Anliak, Ş., ve Dinçer, Ç. (2005). Farklı eğitim yaklaşımları uygulayan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların kişiler arası problem çözme becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(1), 149-166.
- Anliak, Ş., ve Dinçer, Ç. (2005). Okul öncesi dönemde kişiler arası bilişsel problem çözme becerilerinin geliştirilmesi. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 20, 122-134.
- Başal, H. A. (2005). *Okul öncesi eğitim*, İstanbul: Morpa Yayınları.
- Borders, S., ve Paisley, P. (1992). Children's literature as a resource for classroom guidance. *Elementary School Guidance And Counseling*, 27(2), 131-139 (Erişim tarihi: 17.05.2019) www.jstor.org/stable/42869057
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakmak, T., Bülent, Y. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe anaokulu örneği. *Türk Kütüphaneciliği* 23, (3) 489-509.
- Dinçer, Ç. (1995). *Anaokuluna devam eden 5 yaş grubu çocuklarına kişiler arası problem çözme becerilerinin kazandırılmasında eğitim etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Grix, J. (2010). *The foundations of research*. London: Palgrave Macmillan.
- Heath, M. A., Sheen, D., Leavy, D., Young, E. L., ve Money, K. (2005). Bibliotherapy: A resource to facilitate emotional healing and growth. *School Psychology International*, 26, th563-580.
- İlter, B. (2015). *Bibliyoterapi tekniğinin üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Jurkowski, O. L. (2006). The library as a support system for students. *Intervention in School and Clinic*, 42(2), 78-83.
- Öncü, H. (2012). Bibliyoterapi yönteminin okullarda psikolojik danışma ve rehberlik amacıyla kullanılması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 147-170.
- Öner, U. (2007). Bibliyoterapi. *Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Journal of Arts and Sciences*, 7, 133-150.
- Özgül, G. (2008). *Kişiler arası problem çözme becerileri eğitimi programının okul öncesi Kurumlara devam eden çocukların kişiler arası problem çözme becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Pardeck, J. T., ve Pardeck, J. A. (1989). Bibliotherapy: A tool for helping preschoolchildren deal with developmental change related to family relationships. *Early Child Development and Care*, 47(1), 107-129.
- Pardeck, J. T. (2013). *Using books in clinical social work practice: A guide to bibliotherapy*. Second edition. New York: Routledge Press
- Shepherd, T.R., ve Koberstain J. (1989). Books, puppets, and sharing: Teaching preschool Children to share. *Psychology in the Schools*, 26(7), 311-316.
- Sheridan, J. T., Baker, S. B., ve Lissovoy, V. D. (1984). Structur group counseling and explicit bibliotherapy as in school strategies for preventing problems in tout of changing families. *The School Counselor*, 32(2),134-141.
- Shure M. B., ve Spivack G. (1974). *The PIPS test manual: A cognitive measure of interpersonal problem-solving ability*. Hahnemann University, Philadelphia.
- Stamps, L. S. (2003). Bibliotherapy: How books can help students cope with concerns and conflicts. *The Delta Kappa Gamma Bulletin*, 70(1), 25-29.
- Timmerman, L., Martin, D., ve Martin, M. (1989). Augmenting the helping relationship. the use of bibliotherapy. *The School Counselor*, 36(4), 293-297
- Uysal Bayrak, H., Özen Altınkaynak, Ş., ve Erginsoy Osmanoğlu, D. (2018). Okul öncesi dönemdeki çocukların problem durumunda kullandıkları başa çıkma stratejilerinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(2), 72-82

EXTENDED ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the effect of bibliotherapy (healing stories) interpersonal problem-solving skills in 5-6 year old children. Bibliotherapy is a healing method through books. Considering its broad definition, it aims to bring the right book and the right person together at the right time. In the search, an answer to the following question is sought: When applied to preschool children, does the bibliotherapy method result in a positive change in children's behavior? Various studies have pointed out that the preschool years are when the foundations of one's personality are formed, and the individual is receptive to change. Therefore, it is critical to alter one's behavior favorably in this period and ensure that personality is pretty well established.

Materials needed for the positive development of children's interpersonal problem-solving behaviors were chosen throughout the research, and a plan compatible with the bibliotherapy method was created. For the application, books and activities were selected by paying attention to the developmental levels of children. Activities are planned for the time before and after book reading. With a pre-activity that piques interest in the book and a post-activity that reinforces the book, it is aimed to increase children's interaction about the book's topic. A session is organized in order to provide details as an example of this process.

An illustration from the education program based on bibliotherapy: Before proceeding to the application, the first step is to determine which pre-and post-story activities are appropriate for the book selected. Materials that are proper for these activities are being prepared. When the application phase begins, an activity that will draw the children's attention, concentrate their energy on the topic and emphasize the book's theme is selected. The book is read with the children once this activity has drawn attention to the topic. Based on the main theme that is aimed to be conveyed after reading the book, an activity in which children may apply and reinforce what they have learned is preferable. For example, following this order; the protagonist Kalben's exclusion by her friends, the heartbreak associated with dropping her ice cream, the solutions she sought for this heartbreak, and how she felt in the wake of the solutions are all described in this book. The purpose of utilizing this book is to help children identify their feelings (sadness, anger, anger) when confronted with challenges and show them several ways to overcome these feelings. Before the narrative, the reader asked the children, "Do you know where your heart is?" to help them understand the concept of the heart in the story. Following different answers, each child is instructed to locate their heart. Children who cannot make it are assisted. The heart is attempted to be felt in silence. Then each child is instructed to listen to the heart of their friend nearby. It is ensured that the children hear the heart sound. The children are asked how their hearts sound. After different answers are received, such as "bang, bang, boom boom," the book is revealed, and its cover is introduced. The book's title and author's name are read by indicating in the direction of reading (from left to right). The cover image is displayed, and the protagonist's name is told. The reader begins, "I'm curious why Kalben's heart is broken; let's read it together." From the first page of the story, the reader reads the book by paying attention to the stress and intonation of the onomatopoeic words and dialogues and the reading qualities. At the end of the story, the reader asked: "How did Kalben become happy?" After receiving solution answers such as she helped the aunt, drank milk, the rainbow was beautiful, and the reading session is ended by showing the happy ending on the last page. Following the completion of the story reading process, the reader poses the evocative questions about the book:

-Why Kalben's heart was broken, and she was so sad? (relevant page is shown)

-What did Kalben do to fix her heart?

-How did Kalben finally become happy?

After these questions, the reader reveals the huge heart that was earlier made of red cardboard. The reader represents the effect of the words with the heart in hand to depict the phrase "heartbroken" in the story. In this process, the reader asks questions related to real-life as follows:

-Do you remember what made you sad the most?

-Have you had any negative experiences?

-Did something happen that made you cry?

While the children's answers are being received, a piece of the cardboard heart is torn with each reply. It is seen that bad experiences break our hearts. After each child has given their answers, the cardboard heart is placed in front of them, and they are instructed to assemble it as it was in its original state. The reader can help children too. The heart cannot revert to its previous state, nor can it properly unite, as seen by children. As far as the heart is assembled, it is still placed in a straight plane. Children are asked questions again:

- What makes you happiest?
- What are the events that bring you joy?
- What are the situations that you smile?

A band-aid is taped to the torn area of the cardboard heart with each restorative answer received from the children, and the child's name and a brief description of the solution are written on the band-aid. In this way, all broken hearts are fixed by children. When the fixing process is finished, it is asked whether our heart with a Band-Aid is the same as before. The heart does not appear to be as beautiful as it once was, considering the children's further comments. It is decided with the children that the heart should never be broken. The prepared heart is hung on the wall at a height that the children can reach, and the session comes to a close.

In the research, pretest-posttest, a 2x2 experimental pattern with an experimental-control group were used. The study group of the research consists of 41 children studying in four kindergartens within a primary school affiliated to MEB in a district of Istanbul province in the 2018-2019 academic years. 40 participants of the population were able to experiment. The 'Preschool Interpersonal Problem Solving Test' permissions used in the research and the training of the test were obtained before starting the research. The internal Preschool Interpersonal Problem Solving Test coefficient used in the study was found to be 0.76. Frequency and percentage distribution values were given by using SPSS 22.0 package program in the analysis of the data. In the statistical analysis of the research hypotheses, t-test was used to compare quantitative continuous data between two independent groups. Comparisons within the group were analyzed by paired group t-test. A total of 41 students who participated in the pre-test of the experimental study; 48.78% (n = 20) are girls and 51.22% (n = 21) are boys. 29.27% (n = 12) of the participants are 6 years old and 70.73% (n = 29) of them are 5 years old. 51.22% of the participants; 47,62% of girls, and 52,38% of boys taken to the control group and 48,78% of the participants; 45% of girls and 55% of boys were included in the experimental group. A significant difference was determined in the responses of the participants to the Preschool Interpersonal Problem Solving Test after receiving bibliotherapy training.

As a result of the analysis of the research findings, it was concluded that bibliotherapy was effective in positively changing the interpersonal problem-solving skills of children. According to the activity plan performed with them during bibliotherapy education, it is seen that children applied the subject of the book to their life through activities. The researcher observed that children became aware of their own problems thanks to the books read during this process and began questioning the solutions. There was a significant difference between the children's answers on the post-test administered after the education and their answers on the pre-test. When the study's results were analyzed, it was shown that bibliotherapy particularly improved children's social problem-solving skills while also diminishing the rate of non-social solutions. Simultaneously, when the responses to the preschool interpersonal problem-solving test were analyzed, it was discovered that the number of solutions had increased, and the solutions were mostly constructive. The bibliotherapy education administered is book-oriented, which can contribute to an individual becoming a regular reader and a lover of books, and it can be argued that it lays the groundwork for a child's future life.

Children aged 5-6 years were included in the application process during the study, but the bibliotherapy method can be applied to any age without any limit. It is possible to perform a study by adapting the application to an adult audience. It can also be suggested that preschool teachers can also utilize it in their classrooms to encourage positive behaviors in children, eliminate negative behaviors, and promote development.